

Sivistysvaliokunnalle

Lausuntopyyntö 1.2.2021

VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Yleisesti

SAMOK pitää hallituksen tavoitteita ja toimia Agenda2030-tavoitteiden saavuttamiseksi pääasiassa hyvinä ja kannatettavina. Erityistä huomiota kiinnitimme sosiaaliturvauudistukseen nuorten ja opiskelijoiden näkökulmasta, korkeakouluopiskelijoiden mielenterveyspalveluihin, korkeakouluopiskelijoiden saavutettavuussuunnitelman laatimiseen sekä jatkuvan oppimisen uudistustyön keskeisyyteen.

Hallituksen tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 1:n saavuttamista

SAMOK haluaa painottaa sosiaaliturvauudistuksen välttämättömyyttä ja sitä, että nuoret ja opiskelijat tulee huomioida riittävästi sen valmistelussa. Käsitteet työstä, perheestä, toimeentulosta sekä asumisesta ovat murroksessa. Sosiaaliturvajärjestelmä ei enää kykene vastaamaan muuttuneen ja muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin. Tulossa olevan sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen tulee nostaa työllisyysastetta, kannustaa työn tekemiseen ja yrittäjyyteen sekä torjua ja vähentää eriarvoisuutta. Toimivan sosiaaliturvajärjestelmän edellytyksenä on kattavuus, riittävä taso sekä se, että järjestelmä koetaan oikeudenmukaisena. Perusturvan kokonaisuudistuksen tärkeimmät kriteerit ovat, että uusi tuki kattaa kaikki elämänvaiheet, mahdollistaa opiskelun perusturvalla ja takaa riittävän toimeentulon. Uusi malli on rakennettava silmällä pitäen ennen kaikkea tulevaisuutta,

muuttuvan työelämän ja yhteiskunnan tarpeita ja haasteita, unohtamatta tuensaajan asemaa.

Uudistustyössä tulee huomioida erityisesti nuoret ikäluokat. Sosiaaliturvan tulee huomioida elinikäisen oppimisen ja opiskelun luonnollisena osana yksilön elinkaarta. Hyvä sukupolvipolitiikka takaa tuen riittävän tason kaikille kaikissa eri elämäntilanteissa – myös tulevaisuudessa. Hyvän sosiaaliturvajärjestelmän elementtejä ovat rahoitusperustan kestävyys sekä järjestelmän selkeys, läpinäkyvyys ja joustavuus. Kansallisen tulorekisterin vapauttamat resurssit käytetään tuensaajien tukemiseen ja ohjaamiseen eri elämäntilanteissa.

Sosiaaliturva on rakenteeltaan ennaltaehkäisevä ja kannustava. Järjestelmä antaa mahdollisuudet päätoimiseen opiskeluun, työhön ja yrittäjyyteen sekä niiden erilaisiin yhdistelmiin. Järjestelmä kannustaa näin yksilöitä osallisuuteen sekä antaa mahdollisuuden vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa ja uraansa.

Selkeässä ja ymmärrettävässä järjestelmässä palvelut ja etuudet toimivat joustavasti yhteen. Muuttuva perhe- ja kotitalousrakenne, sekä murroksessa olevan työelämän, työn uusien käsitteiden ja merkitysten muuttuminen on keskeisesti huomioitu järjestelmässä. Järjestelmä mahdollistaa myös täydentävän sosiaaliturvan mekanismit, jotka tukevat yksilön tarpeita ja lähtökohtia.

Asumistukijärjestelmän kokonaisuudistus on keskeinen osa perusturvauudistusta ja osa uutta perusturvaa. Nykymalli, jossa asumisen tukea ja muuta järjestelmää ei ole sovitettu yhteen, on monimutkainen, joustamaton sekä asuntomarkkinoita vääristävä.

Lapsiperheiden aseman parantamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Se ei voi odottaa sosiaaliturvauudistuksen valmistelutyötä, vaan ratkaisuja on saatava lyhyemmällä aikavälillä. Esimerkiksi opiskelijalapsiperheiden tukalaa taloudellista asemaa voitaisiin parantaa helposti nostamalla opintorahan huoltajakorotusta.

Hallitusohjelman tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 3:n saavuttamista

Kiitämme hallituksen tavoitteita parantaa mielenterveyspalveluiden saatavuutta. Tahdomme kuitenkin huomauttaa, että korkeakouluopiskelijat ovat jäämässä mielenterveysstrategian toimenpiteiden ulkopuolelle. Opiskelijoiden mielenterveyden edistämiseen ei ole asetettu strategiassa riittäviä tavoitteita, vaikka mielenterveysongelmat ovat korkeakouluopiskelijoiden merkittävimpiä terveysongelmia: noin kolmannes korkeakouluopiskelijoista oireilee psyykkisesti ja koronaepidemiasta johtuvat poikkeusolot ovat heikentäneet monen opiskelijan

jaksamista entisestään. Mielenterveysstrategia tunnistaa kyllä opiskelijoiden psyykkisen oireilun yleisyyden, mutta toimenpide-ehdotukset jäävät vähäisiksi.

SAMOK katsoo, että terapiatakuu tulee toteuttaa vielä tämän vaalikauden aikana. Mielenterveyden häiriöistä johtuvaa päivärahaa saaneiden osuus väestöstä on kasvanut kaikissa ikäryhmissä. Opiskelijoilla psyykkinen oireilu vaikuttaa opintojen hidastumiseen ja johtaa pahimmillaan opintojen keskeytymiseen. Nopea hoitopääsy tukee niin työ- kuin opiskelukyvyn säilymistä ja ehkäisee sairauspoissaoloja. Erityisesti opiskelijoiden mielenterveyteen tulee panostaa: näin tuetaan niin tavoiteajassa valmistumista kuin työelämään siirtymistä hyvinvoivana ja työkykyisenä.

Hallitusohjelman tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 4:n saavuttamista

Pidämme hallituksen tavoitteita tärkeinä ja kannatettavina. Erityisen tärkeänä pidämme korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman toteuttamista ja sen tehokasta viemistä käytäntöön. Koulutuksellisen tasa-arvon lisääminen on parhaita keinoja edistää työllisyysasteen nousua, Suomen osaamistason kasvua ja ihmisten hyvinvointia. Lisäksi koulutuksellinen tasa-arvo on edellytys tavoitteelle nostaa korkeakoulutettujen määrää 50 prosenttiin nuorista aikuisista vuoteen 2030 mennessä. Tällä hetkellä korkeakoulutus ei ole yhdenvertaisesti kaikkien tavoitettavissa: koulutus periytyy Suomessa vahvasti ja nuoren sosioekonominen tausta vaikuttaa kouluttautumiseen. Lisäksi monet vähemmistöihin kuuluvat ovat aliedustettuina korkeakoulutuksessa ja koulutusalat ovat vahvasti sukupuolittuneita.

SAMOK pitää jatkuvan oppimisen uudistustyötä erittäin keskeisenä. Uudet osaamistarpeet ja -vaatimukset edellyttävät koko koulutusjärjestelmän kehittämistä saumattomaksi kokonaisuudeksi, joka kattaa kaikki koulutussektorit sekä varhaiskasvatuksen ja varmistaa jokaiselle osaamisen, jonka pohjalta jatkuva oppiminen on mahdollista. Jatkuvan oppimisen osaamiskokonaisuudet tulee olla helposti löydettävissä. Korkeakoulujärjestelmää voidaan kehittää oppijan ja jatkuvan oppimisen alustaksi, jotta opiskelijastatuksesta riippumatta kaikilla oppijoilla olisi mahdollisuus opiskella kaikkien Suomen korkeakoulujen opintotarjonnasta organisaatio- tai maantieteellisistä rajoituksista huolimatta. Jatkuvan oppimisen kokonaisuudet ovat kuitenkin pääosin uutta toimintaa korkeakouluille, jolloin niiden toteuttamiseen tarvitaan nykyisen rahoituksen ulkopuolelta uutta rahoitusta. Jatkuva oppiminen ja tutkintokoulutus eivät saa olla kilpailevassa asemassa keskenään korkeakoulujen rahoituksessa ja toiminnassa. Myös jatkuvan oppijan toimeentulo tulee turvata erilaisissa elämäntilanteissa.

Hallitusohjelman tavoitteet ja toimet, jotka edistävät SDG 9:n saavuttamista

SAMOK pitää kannatettavana Suomen tavoitetta siitä, että EU:n strategiseksi tavoitteeksi tulee eurooppalaisen koulutuksen ja tutkimuksen nostaminen maailman parhaaksi. Tässä yhteydessä erityisen tärkeänä pidämme ammattikorkeakoulujen harjoittaman soveltavan tutkimuksen aseman edistämistä, jotta se olisi yhdenvertaisessa asemassa akateemisen tutkimuksen kanssa. Lisäksi SAMOK näkee tärkeänä Horisontti Eurooppa- ja Erasmus+ -ohjelmien rahoituksen kasvattamisen. Opiskelijaliikkuvuuteen ja tutkimukseen panostaminen EU:n rahoitusohjelmien kautta paitsi edistää usean Agenda2030:n tavoitteen saavuttamista, on myös tärkeä tekijä EU:n elpymiseksi koronapandemiasta.

Helsingissä 10.2.2021

Oona Löytänen
Puheenjohtaja

Armi Murto
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Roosa Veijola
eurooppapolitiikan asiantuntija
roosa.veijola@samok.fi
p. 050 389 1012

Anniina Sippola
korkeakoulupolitiikan asiantuntija
anniina.sippola@samok.fi
p. 050 389 1014

Hannele Kirveskoski
hyvinvointipolitiikan asiantuntija
hannele.kirveskoski@samok.fi
p. 050 389 1015

Antti Hallia
työelämäpolitiikan asiantuntija
antti.hallia@samok.fi
p. 050 389 1011